

Voer en groei in balans

De moedermelktijd is voorbij. Op dit moment gaan veel veulens van vijf à zes maanden oud op eigen benen staan. Het wennen en overschakelen naar een ander leven en een andere voeding kan soms een groeiachterstand geven. Meestal wordt dat wel weer ingehaald, maar het kan ook leiden tot groeistoornissen. Hoe ga je te werk?

Tekst: Anneke Hallebeek

Vorkom een groei-dip door de overgang naar dit nieuwe leven goed te begeleiden. Zorg dat de veulens al vóór het spenen gewend zijn aan hetzelfde voer dat ze later krijgen. Vooral in de eerste winter is de samenstelling van het voer heel belangrijk voor een verantwoorde groei en ontwikkeling.

Spenen

Haal het veulen niet in één keer bij de merrie weg. Dit geeft zeer veel stress. En het werkt negatief op de weerstand van het veulen. Haal regelmatig de merrie even weg en zet het veulen in de buurt van of bij andere paarden. Zodra het werkelijk gespeend wordt is het fijn als het bij andere bekende veulens geplaatst wordt. Voordat het zover is, moet het veulen eerst wennen aan het eten van hooi en krachtvoer. Meestal gaat dit vanzelf en eet hij met de moeder mee. Zorg dat hij gewend is aan het voer dat hij daarna ook te eten krijgt. Geef dus in de laatste weken in ieder geval al speciaal veulenvoer. Voor een goede overgang naar de nieuwe situatie en ter voorkoming van een groeiachterstand moet een KWPN-veulen gewend zijn om 1 kilogram krachtvoer per dag te eten. Geef dit in meerdere porties, de maag is maar klein tenslotte.

Een vloeiende groeicurve

Een veulen dat volgens een vloeiende curve groeit, zonder uitschieters naar boven of beneden, heeft minder kans op ontwikkelingsstoornissen, zoals osteochondrose (OCD). Het pasgeboren veulen groeit snel, wel 1,5 kg per dag! Na drie maanden tempert de groei iets, maar is nog altijd een kilogram per dag (KWPN-veulen). Op de leeftijd dat het veulen bij de moeder wordt weggehaald, met vijf tot zes maanden, groeit een KWPN-veulen ongeveer 840 g/d. De groeisnelheid wordt bepaald door het te verwachten volwassen gewicht. Elk veulen heeft een bepaalde aanleg voor groeisnelheid. Uiteindelijk behaalt het veulen een bepaalde genetisch vastgelegde grootte. Veulens van Shetlandpony's die uiteindelijk 200

kg gaan wegen, hebben op zes maanden ca. 50% van dat gewicht bereikt. Het veulen van een grote KWPN'er (700 kg) zit dan op 38-40%. Gemiddelde groeit het Shetlandveulen tussen de zes en twaalf maanden 240 g per dag, terwijl dat grote KWPN veulen wel 790 g per dag groeit. De groei gaat, zij het in mindere mate, door tot ca 36 maanden, dan heeft het veulen 90-98% van zijn gewicht bereikt. Als door ziekte en stress de vloeiende groei-lijn een deuk oploopt, haalt het veulen deze achterstand in met een zogenaamde groeisput. Dit zijn risicovolle momenten. Tijdens een plotseling sterk stijgende groei kunnen stoornissen van de botontwikkeling ontstaan. Niet alle incidenten en ziekten zijn te voorkomen. Aandacht voor een geleidelijke loskoppeling van merrie en veulen, aandacht voor ziektepreventie zoals ontworming en vaccinatie en uiteraard aandacht voor de voeding kan de eigenaar zelf aanpakken. Geeft de merrie te weinig melk dan kan ook tijdens de zoogperiode de groei achterblijven. Dit wordt echter niet altijd onderkend en is eigenlijk alleen te ontdekken als het veulen regelmatig gewogen en gemeten

en eiwit bevatten. Krijgt het veulen te weinig eiwit dan kan de opgenomen energie niet allemaal gebruikt worden om spierweefsel aan te zetten en wordt omgezet in vetweefsel. Het ontbreken van één soort aminozuur kan de groei belemmeren, ook al is het totaal aan eiwit voldoende. Lysine is zo'n essentieel aminozuur. Om voldoende lysine te krijgen heeft een veulen eiwitten nodig uit bijvoorbeeld melkproducten of sojabonen.

Essentiële voedingsstoffen

Voor de groei zijn naast energie en eiwit nog vele andere essentiële voedingsstoffen nodig. Calcium en fosfor hebben een grote bekendheid, maar magnesium, koper, zink, vitamine A en D zijn even belangrijk. Het gaat altijd om het geheel en niet om één van deze voedingsstoffen. Het rantsoen moet van alle voedingsstoffen de juiste hoeveelheid bevatten in een goede onderlinge verhouding. Omdat het veulen groeit, de hoeveelheid die hij nodig heeft constant verandert en er veel verschillende 'formaten' veulens en paarden bestaan is het standaard veulenrantsoen niet zomaar te geven.

KLEINERE PORTIES krachtvoer zijn in alle gevallen beter dan GROTE MAALTIJDEN.

wordt. Veel veulens maken waarschijnlijk een groeiachterstand en groeisput door zonder dat de eigenaar hiervan bewust is.

Essentiële aminozuren

Krijgt een veulen niet de juiste hoeveelheid en kwaliteit eiwit dan valt de groei tegen. Eiwitten bestaan uit een samenstelling van aminozuren. Niet elk eiwit bevat dezelfde soorten aminozuren. Sommige aminozuren zijn essentieel voor een goede groei. Het rantsoen moet een juiste verhouding van energie

Maximale voeropname

Het rantsoen van een gespeend veulen mag bestaan uit een onbeperkte hoeveelheid hooi plus een aanvulling met krachtvoer. Het veulen kan een maximale hoeveelheid voer opnemen per dag. Dit maximum is gebonden aan het lichaamsgewicht. Hoe groter het veulen des te meer voer 'er in kan'. De daadwerkelijke opname verschilt nogal eens. Ook in het onderzoek dat hierover is gepubliceerd komen verschillende hoeveelheden naar boven variërend van 2,5-3,5% van

het lichaamsgewicht. Het soort voer dat de veulens kregen aangeboden, kan hier deels mee te maken hebben. Van enkel ruwvoer eet een paard minder dan van de combinatie ruwvoer

Ruwvoer

Kies voor ruwvoer van een hoge kwaliteit. Dit betekent zacht en fijn hooi. Dit heeft vooral te maken met de hoeveelheid eiwit dat het veulen nodig heeft

Tijdens **EXTREME GROEISPURTS** kunnen stoornissen van de **BOTONTWIKKELING** ontstaan.

en krachtvoer.

De snelheid van verteren maakt dat het maagdarmkanaal eerder of later leeg is. Het maagdarmkanaal is nog in ontwikkeling. De ontwikkeling en samenstelling van de darmflora wordt gestimuleerd door een goed met ruwvoer gevulde darm. Het jonge (snelgroeïende) veulen kan niet alle noodzakelijke voedingsstoffen uit enkel ruwvoer halen. Temeer ook omdat de hoeveelheid voedingsstoffen in het ruwvoer zeer uiteenlopen en te laag kunnen zijn.

(zie tabel 1). Dit is in jong gras hoger dan in ouder gras. Om te voorkomen dat het veulen tekorten krijgt en de noodzaak van veel krachtvoer te vermijden, loont het een uitstekende kwaliteit ruwvoer te kopen of te produceren. Het hooi is niet alleen belangrijk voor de voedingsstoffen, ook het gedrag, en met name het voorkomen van verkeerd gedrag, heeft alles met ruwvoer te maken. Is er altijd ruwvoer beschikbaar dan heeft het veulen minder kans op het krijgen van stalondeugden zoals luchtzuigen en kribbe-

bijen. Dit zijn gedragsstoornissen die zich vaak tijdens het spenen manifesteren en bij sommige paarden nooit meer weggaan! Verveling en stress kunnen hiertoe leiden. Maagzweren die ontstaan tijdens stress, veel krachtvoer en weinig ruwvoer worden ook gerelateerd aan het krijgen van stalondeugden. Met het geven van een onbeperkte hoeveelheid ruwvoer zal het veulen zich minder snel vervelen, er dus minder stress zijn en kan de darmontwikkeling optimaal plaatsvinden.

Krachtvoer

Er zijn speciaal voor veulens samengestelde krachtvoerders. Met alleen ruwvoer op stal krijgt het veulen niet alle noodzakelijke voedingsstoffen. Extra krachtvoer is dus nodig om zowel eiwit als mineralen en spoorelementen aan te vullen voor een goede ontwikkeling en groei. Let er op dat het veulen niet teveel krachtvoer krijgt. Hierdoor zal het minder ruwvoer gaan eten, terwijl dat nu juist de basis moet zijn. Krachtvoer voor veulens wordt in principe van dezelfde grondstoffen gemaakt

Voedingsstoffen in ruwvoer

Twee voorbeelden van rantsoensamenstellingen voor een Fjord-veulen en een KWPN-veulen van zes maanden oud:

- Het Fjord-veulen eet ca. 4 kg hooi plus 1,6 kg veulenbrok.
- Het KWPN-veulen eet ca. 5,5 kg hooi en 2,2 kg veulenbrok.

Rantsoen 1 = goede kwaliteit hooi met gemiddelde gehalten. Rantsoen 2 = gemiddelde kwaliteit hooi met lage gehalten.

Volwassen gewicht	Energie waarde (EW)	Eiwit (g VREp)	Calcium g	Fosfor g	Magnesium g	Koper mg	Vitamine D IE
+/- 400 kg	3,3	425	35	19	6	45,5	4038
Rantsoen 1	3,6	472	30	25	13	91	6920
Rantsoen 2	3,4	347	22	19	8	77	6720
+/- 600 kg	4,3	578	48	27	8,5	62	5501
Rantsoen 1	4,9	649	42	35	18	125	9515
Rantsoen 2	4,7	478	30	26	12	106	9240

Beoordeling van de rantsoenen:

Wat opvalt is dat de kwaliteit van het ruwvoer van groot belang is voor het totaal aan eiwit in het rantsoen en voor de gehalten aan mineralen. Het rantsoen mag licht afwijken van de gestelde norm, maar liever niet te ver onder de norm uitkomen. Bevat het ruwvoer minder dan 25g VREp, 4g calcium en 2g fosfor, dan is dit te arm om aan veulens te geven. Rantsoen 1 voor het Fjord-veulen en rantsoen 1 en 2 voor het KWPN-veulen bevat met deze voersamenstelling onvoldoende calcium. Zonder analyse van het voer is hier niet achter te komen. Of deze tekorten gevolgen hebben voor het veulen is afhankelijk van de tijd dat het veulen dit rantsoen krijgt. Het is in ieder geval niet optimaal.

Foto: Anneke Hallebeek

Het is belangrijk een veulen regelmatig apart te zetten van de merrie, alvorens het te spenen.

als voer voor volwassen paarden, met dien verstande dat er meer aandacht besteed wordt aan de kwaliteit van de eiwitbron en de smakelijkheid van het voer. Granen en graanproducten zijn de basis van het voer. Dit betekent dat het veulen een deel van de energie uit zetmeel en suikers krijgt. Zolang er geen grote maaltijden worden gevoerd is dit geen probleem. Maar geef je twee keer per dag een paar kilogram van dit soort voer dan krijgen veulens door de hoge opname van zetmeel en suikers plotseling veel glucose in het bloed. Veel hoge insulinepieken kunnen een mindere insulinegevoeligheid geven. De veulens die minder gevoelig worden voor insuline blijken nog meer insuline te gaan afgeven. Hoge gehalten aan insuline in het bloed kan van invloed zijn op de productie van bepaalde groeihormonen en daarmee een factor

zijn in de ontwikkeling van OCD. Kleinere porties krachtvoer zijn in alle gevallen beter dan grote maaltijden. Verder is er uit onderzoek gebleken dat voer met minder zetmeel en suikers, maar met een hoger aandeel vezels en vet dezelfde groeisnelheid opleverde. Het rantsoen mag en moet uiteraard wel iets aan zetmeel en suikers bevatten voor de noodzakelijke glucose-behoefte. Veel veulens krijgen naast het krachtvoer extra supplementen met mineralen. Dit kan het totale rantsoen uit balans brengen en de groei juist verstoren. Gebruik deze alleen als het ruwvoer is geanalyseerd en duidelijk is dat het krachtvoer dit onvoldoende aanvult. Laat de analyse van hooi of kuil eerst door een voerfabrikant of voedingsdeskundige beoordelen om te bepalen of het supplement wel nodig is.

Voermanagement, welzijn en beweging

Voor het sociale gedrag en de beweging van het veulen is groepshuisvesting in een ruime stal uitstekend. Zorg voor voldoende eetruimte voor alle paarden. Elke groep heeft zijn eigen rangorde. Degene onder aan de rij krijgt soms onvoldoende de kans om te eten of alleen de minder goede restjes. Er moet altijd hooi klaarliggen voor de veulens. Gooi elke dag de restjes weg en geef weer een nieuwe portie. Het voer kan ook in de voerbak gaan bederven en schimmelen. Het krachtvoer verdelen over meerdere porties per dag, geef niet meer dan 0,5 kg per maaltijd. Tenslotte mag het voor een goede opfok van de jonge veulens niet ontbreken aan een dagelijkse uitloop om te spelen en te rennen. |